

БЛАГОВЕСТ ДОЛАПЧИЕВ: „НОВО ПРЕСЕЛЕНИЕ“*

Дълги години сегашният Математически факултет на Софийския университет „Климент Охридски“ беше отдел или специалност на някогашния Флзико-математически (а известно време и „Природо-математически“) факултет. Тогава към последния спадаха и специалностите физика, химия, биология, геология и фармация. Почти всяка катедра на тези специалности се беше обособила като „институт“. Цялата математическа специалност с петте си катедри по диференциално и интегрално смятане, висша алгебра, геометрия, висш анализ и аналитична механика, също носеше името „Математически институт“.

* В архива на професор Благовест Долапчиев, любезно предоставен ни от сина му д-р Любен Долапчиев, намерихме настоящия очерк в папка, озаглавена „Из историята на Математическия факултет“ Бележка на автора пояснява: „Заглавието на този откъс от „Из историята на Математическия факултет“ е поставено в кавички заради алузията на съдържанието му с разказа „Ново преселение“ от Иван Вазов. Решихме да поместим този очерк в книгата „Български математици“, тъй като той представлява интерес поради поне три обстоятелства.

Първо като съвсем неподправен исторически архив от времето, когато Георги Димитров — който впрочем играе немаловажна роля в описваните събития — бе още жив.

Второ, като принос към историята на Математическия факултет, която все още търси и — дано да сме лоши пророци — дълги години ще продължава да търси автора си.

Трето, като автентична автохарактеристика на Благовест Долапчиев като „голям патриот на Софийския университет“ и „голям защитник на математическата колегия и на професията математик“, както акад. Бл. Сендов съвсем справедливо го окачествява в поместените по-горе свои бележки за общия ни учител.

Тъй като този очерк на Бл. Долапчиев не е бил подложен от него на окончателна редакция за публикуване, на места сме си позволили съвсем дребна редакторска намеса.

Съставителите

Бележка на редактора: Независимо от историческата ценност на този очерк в него се забелязват и някои лични пристрастия и субективни оценки на автора.

Това се отнасяше и за физическата специалност, наречена „Физически институт“. Ето защо по-долу ще говоря за различните „преселения“ на Математическия институт, които продължават и сега, и чиято орис, изглежда, е те да не се прекратят.

При постъпването ми като студент в университета преди около половин век Математическият институт се помещаваше на улица „Сан Стефано“ 17, където се бе преместил от най-старата сграда на университета — бившата I софийска мъжка гимназия на улица „Московска“ 49, заемана от втория по време на основаването си Физико-математически факултет на университета. Това трето негово жилище (защото първото беше на улица „Московска“ 13) представляваше един хамбар, състоящ се от две аудитории, наименовани първа и втора, и от едно дълго помещение, разделено чрез паравани и библиотечни шкафове на отделни сепарета кабинети, които служеха за работни бази на асистентите (а и на някои от професорите). Имаше и една обща стая за останалите професори и само три самостоятелни кабинета, заемани от по-възрастните професори Кирил Попов, Иван Ценов и Любомир Чакалов. В това жилище квартируваше и един от служащите на Математическия институт — бай Йото. Към него аз имам един грях, тъй като през втората година на моето студентство като председател на студентското академическо физико-математическо дружество го изгоних от квартирата му, тъй както „Христос е прогонил търговците от Ерусалимския храм“. Работата се състоеше в това, че тогава проявих твърде голяма ревност и дейност, като сметнах, че стаята, заемана от Йото и жена му, може да стане прекрасен студентски семинар, какъвто и сгана. Йото по онова време не само притежаваше жилище — къща с дюкян, но бе обърнал и университетската си квартира в дюкян, в който продаваше разни учебници, коли от учебници, чертожни инструменти и други подобни. Но Йото не се разсърди, а напротив, активно подпомогна обзавеждането на „семинара“ с големи маси, столове и друга покъщнина, нужна за провеждане в него на курсове по елементарна математика, за библиотека и читалня на студентите по математика и физика. Същата активност той проявяваше и при всяко следващо преместване на Математическия институт в поредното помещение — разбира се, все с оглед и там, ако е възможно, да се устрои жилище, което да му служи и за търговски цели.

През 1931 г. най-старият факултет на университета (Историко-филологическият) се нанесе в централния корпус на тогава новия (сегашния) ректорат, който току-що беше завършен. Дотогава този факултет се помещаваше на улица „Московска“ 13 и на тогавашната улица „Тетевенска“ 1 (сега улица „Будапеща“), където се намираше прочутата аудитория 45, в която се провеждаха сказките на не един виден писател, общественик, професор. Тогава Математическият институт се пренесе на старото място на филологическия факултет, сиреч отново на улица „Московска“ 13. Малко по-късно се пренесе в новата си сграда и Университетската библиотека, която заемаше задната част на това старо университетско здание, принадлежащо на фонда „Василиадис“ към Министерството на търговията, промишлеността и труда. (Този факт изигра по-късно важна роля за съдбата на Математическия институт, поради което счетох за нужно да го спомена още на това място.) И тази западна част бе предадена на математиката; в нея отново се създадоха Първа и Втора аудитория. Този път в сутерена на това прастаро здание се нанесе другият служащ при Математическия институт — бай Сандо. Йото също зае квартира, но този път сам, в портиерското помещение, което също не закъсна да обърне в „книжарница“. В нея той продаваше вече и университетски коли и учебници от собственото си „издателство“. (За това „събитие“ може би ще ни разкажат моите по-млади колеги, сегашните професори Алипи Матеев и Любомир Илиев.)

Не беше много лесно да наследим макар и скромната сграда на улица „Московска“ 13. В една от нейните стаи беше кабинетът на професор Михаил Арнаудов. Той ни внуши, че библиотеката му — която се помещава в същата стая кабинет, е толкова ценна и недосегаема, че едва ли би позволил някому да се доближи до нея.

Едва когато получи уверения от мен и моя колега, асистента Боян Петканчин, че към книгите ние храним и афинитет, и пиетет и че ще се заемем да пренесем на ръце библиотеката му в ректората, той се съгласи да освободи стаята. Работата беше сериозна, защото се касаеше за спечелването на още един професорски кабинет. В него се настани професор Иван Ценов. Той беше на първия етаж, близо до входната врата, гледаше на юг към улица „Московска“ и поради това бе много удобен за посещения от страна на най-различни служители в университета — академични и други, които търсеха интервенцията на всякога благоразположения и примирителен професор Ценов. А това бе една благодатна интервенция, като се знае, че едва ли имаше факултет, в който да няма „две партии“. А професор Ценов бе всякога неутрален и отстъпчив.

Пребиваването ни на улица „Московска“ 13 бе още по-голяма идилия от онази, когато се намирахме на „Сан Стефано“. Всеки притежаваше по един голям „черковен“ ключ от външната врата на сградата и можеше да влезе и излезе през всяко време на денонощието. Сега вече имахме отделни кабинети и това създаде условия за спокойна и приятна работа — в тях и в библиотеката.

Скоро обаче бяхме принудени да напуснем и тази сграда. В бившите помещения на университетската библиотека се бе настанила тогавашната Дирекция на въздухоплаването, която сега поиска да ѝ освободим и източното крило, заемано от Математическия институт. Водена бе дълга борба, но въздухоплаването се оказа по-силно от математиката и надделя. Трябваше да се търси ново здание, а такова и тогава мъчно се намираше. Въпросът бе внесен в академичния съвет и той се насочи към току-що завършения „Студентски дом“ на площад „Народно събрание“. Този дом бе построен със средства, събрани от университетски такси, от университетски и студентски балове и вечеринки, както и от част от средствата, принадлежащи на разни университетски фондове за строежи. Ето защо от страна на студентските организации се прояви противодействие за пренасянето ни в тяхната сграда, толкова повече, че университетската управа не бе съвсем категорична. И тогава ние, тримата асистенти по математика — Георги Брадистилов, Боян Петканчин и аз, решихме да използваме това колебание, тъй като друг избор нямаше, и да се пренесем час по-скоро в Студентския дом. Така и направихме. Брадистилов се зае с хамалите, спрямо които поради професионална и друга особеност само той можеше да държи твърд тон; Петканчин се погрижи с помощта на студенти за опаковката на библиотеката; аз пък трябваше да превземам зданието отвътре, подпомогнат от Йото и Сандо — да се разпореждам кое и къде трябва да се внесе. По онова време татор на студентските организации бе професор доктор Димитър Ораховац от Медицинския факултет, който съвсем не смяташе, че въпросът с нашето населяване на Студентския дом е решен. Но когато узнал, че вече се нанасяме и настаняваме там, запитал разсилните, които срещнал на стълбището:

- По чие нареждане ?
- На господин Долапчиев.
- Кой е този Долапчиев?
- Асистент — казал бай Сандо.
- Какъв асистент? Я ми го покажете!

В това време се появил и бай Йото. Йото притежаваше в съвършенство качествата на дипломат. Той никога не отговаряше веднага — първо се позамисли, поогледа те от краката до главата, пак се позамисля и чак тогава дава някакъв неопределен отговор. Но сега той нищо не казал, само дал знак зад гърба на Ораховац на Сандо, че е постъпил глупаво, стрелнал го с ръка и побързал да ме намери. В това време аз бях на тавана, като търсех място за вехтата мебел на института, понеже ние с Петканчин вече бяхме поръчали нова: бюра, килими и др.

— Бягайте — ми каза Йото.— Бягайте през тавана към другия изход, че професор Ораховац Ви се заканва. Сандо си няма работа, па го насочи към Вазе, защо местим института.

В този момент аз дочух гласа на Ораховац на терасата на Дома, от която се виждаше целият район на София и която водеше към тавана. Пресрещнат от Йото, долових гласа на мастития учен.

- Къде е този асистент Долапчиев?
- Е на, тука беше — провлече глас Йото.— Требе да е отишел в старото здание на Московска.
- Кой му позволи да пренася математиката в Студентския дом?
- Па нали има решение на академичния съвет?— пита Йото служебно-официално.
- Ще ви дам аз едно решение!—заканва се Ораховац.

А решение действително имало, само че не еднородно. И таторът Ораховац, който искаше да минава за защитник на студентството, гледаше дано да се размине. А ние, ревностните асистенти на Математическия институт, решихме час по-скоро да превърнем „деурето“ в „дефакто“. Когато професор Ораховац слизал от терасата, той едва се промъквал между хамалите, които изкачвали вещите на Математическия институт. А долу Брадистилов се разпореждал с гръмкия си глас с последните хамали, натоварени с библиотечните вързопи.

Тук, в Студентския дои, Математическият институт попадна на една находка. По задните стълбища на дома, които извеждаха на улица „Аксаков“, бяха натрупани множество съвсем нови учебни чинове. Работата беше такава. По онова време специалността с най-много студенти беше правото. Юридическият факултет наброяваше повече от 2000 души, като всяка година се приемаха не по-малко от 500 души. През тази учебна година, когато се развиваше описаното събитие, декан на Юридическия факултет беше професор Любен Владикин, известен със силно дясната си ориентация. И той поръчал за силно нарастващия Юридически факултет 1000 нови, модерни чина. Чиновете на Математическия институт бяха не само стари и орнаментирани от всички поколения студенти от всички специалности, но и разклатени, изпочупени, без всички летви по седалките, с разкривени горни плотове, които се повдигаха за по-удобно преминаване — изобщо прастари ветерани. Повечето от тях бяха многократно „ремонтирани“ — рендосвани и кърпени от Йото. Приличаха по-скоро на някакви реликви, отколкото на учебна мебел.

И аз хвърлих око на новите чинове на Владикин. Преди мен обаче ни хвърлил око и самият Йото, който сподели с мен идеята си да заменим всички негодни наши чинове с нови.

– Кой ще ги брои? – вика Йото. – Епа, нали са на университетата. Това са на Владикин чиновете за хилядите му юристи!

Йото беше предусетил пулса на нещата и съответно с това аргументираше изказването си.

Наистина с правото си на безправни асистенти (ние не участвахме в заседанията на институтския съвет – на тях присъстваха само хабилитираните преподаватели), които в последна сметка можеха да бъдат сметнати и за безотговорни (професорите малко се интересуваха от нашите нужди, но одобряваха всяко наше начинание), ние включихме към имуществото из института още стотина нови чина и с това той доби по-угоден вид в това ново здание.

Тук Математическият институт доживя до лятото на съдбоносната 1944 г. Тук той преживя и бомбардировките, в резултат на които изгоряха две стаи кабинети; моята и на асистента Любомир Илиев, който бе назначен по-късно; унищожена бе и част от сбирката по механика, която се намираще в моя кабинет. (Особено чувствителна бе загубата на металните модели, които илюстрираха движението на твърдо тяло с постоянна точка — случая на Лагранж и Поасон, наподобяващ жироскопични движения). Повредена бе и аудиторията, която създадохме за упражненията по дескриптивна геометрия и обзаведохме със специални, направени за целта, нови чертожни чинове, за пръв път въведени в употреба по наши планове.

През лятото на 1944 г. Математическият институт преживя новото поред, най-кратко преселение, като остана закован в сандъци на път за Стара Загора, където беше евакуиран. Скоро обаче дойде историческият Девети септември и институтът бе отново върнат в София.

Но къде? Междувременно освободилите ни от германска окупация съветски войски бяха в България. В столицата, в Студентския дом, бяха настанени части от командването им. Тогава той носеше името „Дом на офицера“ и на нас не оставаше друго освен да потърсим ново помещение. Такова ни бе предоставено не след дълго. Това бе 5-етажната сграда на бивш тютюнотърговец, в която се помещаваше най-люксовото кино „Роял“ — днес „Театър на въоръжените сили“. В това здание бе настанена библиотеката заедно с работните кабинети на „преподавателите, докато за обучението Математическият институт се върна отново на старото си място на улица „Московска“ 49.

Но Математическият институт не остана задълго и в новото си жилище. Предстоеше му „ново преселение“. Част от сградата бе заета от Министерството на вътрешните работи, което реши да настани на наше място „Културния дом на милиционера“.

Междувременно ударената по време на бомбардировките сграда на „Московска“ 13, по-специално източното ѝ крило, в което някога се помещавахме, бе криво-ляво ремонтирана и заета от Музикалната академия. В западното му крило пък, където все още квартируваха Дирекцията на въздухоплаването, предстоеше да се настани Графическото училище, подведомствено на Министерството на търговията (следователно домакин, тъй като фондът „Василиадис“ бе негов).

След като Математическият институт бе изваден от сградата на кино „Република“ (както бе преименувано старото „Роял“) и чиновете и мебелите му останаха на открито, започна една епична борба за скромната сграда на „Московска“ 13, чиято средна част липсваше, като стоеше все още полуразрушена. Източната бе дадена на Графическото училище, западната се отстояваше бойко от Музикалната академия. Шкафовете и чиновете стоеха на двора, на дъжда и слънцето, книгите във вързопи, занятията сместени на „Московска“ 49.

През тази година бе дошъл моят ред, вече като доцент и член на съвета на Математическия институт, да заема длъжността негов директор с едногодишен мандат. И тогава се реших на една необикновена и смела постъпка.

Узнал, че междувременно Студентският дом вече се освобождава от съветските офицери, но че към него е насочила поглед Студентската организация начело с председателя си др. Начо Папазов, аз реших в качеството си на служебно лице да се обърна към най-висшата инстанция: да потърся интервенцията на др. Георги Димитров, станал вече министър-председател на България. За по-голяма тежест обаче помолих да ме придружат при срещата ми с него, която междувременно бях издействал, старите и авторитетни членове на Математическия институт — академиците Ценов и Чакалов. И един прекрасен ден ние се запътихме към бившия дворец, където бе резиденцията на министър-председателя. Въведоха ни в „двореца“, минахме през „розовия“ и „зеления“ салон, на които ни обърна внимание проф. Чакалов, и се изкачихме на втория етаж, където ни чакаше секретарят на др. Георги Димитров.

Аз изложих перипетиите и „преселенията“ на Математическия институт и описях сегашното ни безизходно положение. Др. Димитров поиска чрез секретаря си връзка с Начо Папазов. Връзката бе дадена и др. Димитров нареди :

– Ще отстъпите на Математическия институт 4 стаи, за да смести библиотеката и приюти преподавателите си.

По телефона се чу глух, но доловим и за нас: разговор възражение от страна на Начо Папазов. Др. Димитров поиска той да не упорства. Когато чух, че Начо Папазов продължава да се аргументира, че Студентският дом им е нужен, че е строен със студентски средства и че университетът трябва да си намери помещение другаде, аз се осмелих да се намеся:

– Другарю Димитров, може ли да съществуват и да развиват дейност студентски организации, а да не съществува и да не функционира самото тяхно седалище – Софийският университет, в дадения случай Математическият му факултет ?

Георги Димитров прекрати разговора си с Начо Папазов и ни изпрати при др. Рубен Аврамов в Комитета за наука, изкуство и култура, като нареди там да се яви и самият Папазов, за да се споразумеем. Тази перспектива съвсем не бе изгодна за Математическия институт, който всякога е разполагал с 10—12 стаи — за библиотека, сбирки и кабинети, да не броим аудиториите, но аз реших да настоявам за някаква по-приемлива комбинация въз основа на обещанието-нареждане на др. Георги Димитров. Така и стана.

Явих се в КНИК, този път без високия академически антураж, където заварих Начо Папазов, вече дошъл при др. Рубен Аврамов. Той съобщи за нареждането на др. Димитров, но за голямо мое удивление и възхищение заяви, че ще защитава интересите на студентските организации и ще настоява да се намери друг изход от нашата криза, а не да се преотстъпват стаи от Студентския дом, които им са много необходими. Тази твърдост на Начо Папазов трябваше да послужи за пример и на нас, университетските хора, довели работите до това наше бедствено състояние, докато както тогава, така и по-късно други институции незабавно се подсигуряваха със своя материална база. След продължителни разговори др. Рубен Аврамов заключи със следните, отправени към мен, думи:

– Не Ви остава друго, др. Долапчиев, освен да продължавате да се борите.

Тази перспектива не ми хареса и си позволих да подхвърля:

–Тъй както в продължение на 6 години са се борили двете държавни учреждения, описани в „12-те стола“ на Илф и Петров.

Рубен Аврамов ме погледна изненадано и натисна звънеца:

– Да дойде началникът на висшето образование, др. Карабашев.

Никола Карабашев бе наш възпитаник, колега – асистент по физика, който още с появата си разбра за какво сме дошли и за какво спорим. Подпредседателят на КНИК др. Аврамов му даде 3 дни срок да ни намери сграда и той откри такава.

Така ние се преселихме за шести път — сега в сградата на „Химимпорт“ на улица „Стефан Караджа“ 2, където заехме два етажа, включително и таванския, в които настанихме библиотеката и кабинетите на професорите и доцентите (асистентите пратихме на тавана в нещо подобно на кабинети с капандури вместо прозорци).

Малко преди това Министерството на народната отбрана ни бе отпуснало материали и ние възстановихме нашите I и II аудитория на улица „Московска“ 13. Последваха всекидневни разходки от улица „Стефан Караджа“ до улица „Московска“, където четяхме лекции и водехме упражнения. Това беше най-малката беда, която преживя при преселенията си Математическият институт на университета. Защото ни предстоеше „ново преселение“.

На изборите за нови университетски управи професор Любомир Кръстанов направи следното предложение от името на партийната и обществените организации:

– Един наш колега, който за интересите на университета и по-специално на Математическия институт има куража и дързостта да отиде чак при др. Георги Димитров, напълно заслужава да бъде избран за заместник-декан, защото той и по-нататък ще бъде полезен на математическата специалност.

И аз бях избран на този отговорен пост, за което благодарих с думите:

— Обещавам, че ако не извърша нищо друго, то поне ще се опитам да преместя още веднаж Математическия институт, но там, където той ще остане завинаги, т. е. в ректората, в собствена университетска сграда, където се намират и други факултети със стабилна материална база.

Обещанието си аз наистина изпълних, но прогнозата „завинаги“ се оказа лъжлива.

Първото ново крило („северното“) на ректората бе вече привършено и предстоеше да се заеме от някои факултети и специалности, на първо място Юридическият, който дотогава се помещаваше в стария ректорат на улица „Шипка“ — в момента рисувално училище. Като един от най-сериозните кандидати не, а претенденти се яви и Математическият институт. Ректор на университета тогава бе проф. Владимир Георгиев, а декан на Юридическия факултет — професор Любен Василев. Под председателството на ректора една комисия, съставена от деканите на всички факултети на университета, трябваше да разпредели помещенията на това крило на Ректората, състоящо се от партер (поскоро приземие, даже сутерен) и три етажа. В тази комисия влизах и аз в качеството си на заместник-декан, комуто деканът проф. Даки Йорданов даде пълни пълномощия.

Дали защото тогава специалността математика се считаше за „постно дробче“ (политически термин, въведен от лидера на национал-либералната партия Георги Петров, комуто бяха предлагани министерствата на просветата и правосъдието — тях той нарече „постни дробчета“, сиреч без политически интерес за партията му) или по други причини, но се оказа, че онова, което другите факултети и специалности не желаеха да заемат, бе предоставено на Математическия институт. Касаеше се за приземието, обърнато изцяло на север, под нивото на удица „Шипка“, над студентската Менза, от чиито прозорци и решетки в стаите на това приземие нахлуваше непрекъснато въздух, напоен с изпаренията на гостби.

Тук дължа някои обяснения както за използвания от мен термин „постно дробче“, така и за историята на това приземие и за мотивите и факторите, довели до такова разпределение.

По онова време специалността математика бе най-нежеланата от кандидат-студентите: те предпочитаха усилията им да издържат конкурса си по математика да бъдат увенчани с приемането им в новооткритата българска политехника. Тази тенденция доведе дотам, че за известно време студентите по математика се приемаха без конкурс. Нямахме повече смисъл от такъв конкурс, щом в тази специалност постъпваха кандидат-студенти и трета и четвърта резерва, а канцеларията на факултета разпращаше телеграми из провинцията, за да съобщава за приети и незаписали се студенти по математика. Но „постното дробче“ бе и един намек за перспективите на завършилите тази специалност — бъдещи „даскали“! Следователно, както се казваше на модния тогава „тарикатски“ жаргон — по онова време тази специалност „не важеше“. Въпреки това обаче и тя в края на краищата се напълваше поради големия брой кандидат-студенти, и то с несъвсем надеждни „математици“ — нуждите на Министерството на просветата бяха все още далеч незадоволени от учители по математика.

В резултат на всичко това първият етаж на новото крило се зае от специалността география, на втория бяха семинарите, предоставени на нас и юристите, с няколко работни кабинета, заети пак от юристите а третият — най-изрядният, с кафяви облицовки — се зае от Юридическия факултет, с много кабинети, аудитории и семинари. Справедливостта налага обаче да се отбележи, че на Математическия институт бяха предоставени достатъчно на брой аудитории и семинари както никога дотогава. Но това стана не благодарение на някакво специално благоволение към него, а поради простото обстоятелство, че новата тогава политика на страната наложи Юридическият факултет да бъде редуциран до някакви си 30 студента годишно. Нямахме ги хилядите студенти на Любен Владкин — нямахме кой да запълни с лекции и упражнения празните аудиторни. Запълни ги специалността математика.

Но какво бе предназначението на този партер, който ни бе отсъден ?

По стария строителен план цялото северно крило на ректората бе предвидело за Юридическия факултет. Към него по онова време бе аташиран така нареченият „Андерсенов институт“ за стопански конюнктурни проучвания, инспириран от Карнегиевата фондация. И ето че този партер бе предвиден за него, за неговите изчислителни и статистически машини, а не за университетски кабинети. Все по държавни съображения и Андерсеновият институт бе ликвидиран, а помещенията, предназначени за него, трябваше да бъдат запълнени. Запълни ги специалността математика.

Оше с приближаването на есента се почувства студът. С първите зимни дни тези стаи започнаха да стават необитаеми. Професори, доценти и асистенти зъзнаха и стояха с балтони в кабинетите си. Академиците Попов и Обрешков си донесоха от къщи кожуси. Академик Ценов слагаше на коленете си одеяло. А в същото това време в голямата южна зала, където беше разположена библиотеката на Математическия институт, книгите се препичаха на обилните слънчеви лъчи през всичките сезони на годината.

И аз предложих на архитекта на университета Константинов да прегради тази зала за работни кабинети, а хранилище на библиотеката да станат северните кабинети. Той не се съгласи поради архитектурни съображения — щяла да се накърни ламперията от славонски дъб.

– А няма ли да се накърни нашето здраве?

След едногодишно изпробване целият институт стигна до заключението, че ще трябва да се търси намесата на Министерството на просветата, тъй като никой в ректората не смееше да поеме отговорност за каквито и да било преустройства на сградата, чиято класическа фасада откриваше множество недостатъци на това крило. Сега предложихме да преградим някои семинари на втория етаж за работни кабинети — те поне бяха в изобилие. И това се посрещна с неодобрение от архитекта Константинов. Щял да се наруши светлинният ефект на етажа.

– А нашият работоспособен ефект?

И тогава аз намислих нещо по-особено. Решихме да поканим тогавашния министър на просветата др. Рубен Аврамов на лично посещение в кабинета на академик Обрешков, за да констатира положението ни да прецени нашата съдба и да реши изхода. Това бе отново в началото на зимата. След като поседя половин час, др. Рубен Аврамов почна да се разтрива. Бяха го хванали студени тръпки. Дадохме му да облече кожуха на академик Кирил Попов. Академик Обрешков вече беше облякъл своя. . .

И тогава Министерството даде разрешение за преграждане на семинарите на втория етаж за работни кабинети, което се извърши за най-голям ужас и възмущение от архитект Константинов. Бе изслушано изложението, което направих пред академичния съвет за редицата несъобразности и дефекти в изпълнението на северното крило, които противоречаха на елементарни учебни изисквания за удобство и хигиена. Най-фрапантни бяха двата студентски тоалета на двете страни на тържественото мраморно стълбище, чиито врати зееха — вместо това стълбище да завършва с по една зелена палма от ботаническата градина на биолозите.

С това преустройство библиотеката бе преместена на север, а заеманата преди това от нея южна зала стана студентска читалня. На север бяха пренесени и други библиотеки, с което партерът се оползотвори.

С извършената корекция изглеждаше, че нашето пребиваване в Ректората е вече окончателно. Наистина то трая почти 10 години, но все пак дойде и краят му, защото на Математическия институт предстоеше „ново преселение“.

Тук искам да вмъкна, че тези преселения биха били може би прекратени, ако своевременно бе построена собствена сграда на един от най-старите факултети на университета — Физико-математическия. Заслужава отделно и специално описание съдбата на множеството терени, отпускани за целта и след това отнемани било поради липса на средства за строеж, било по други причини, най-вече поради надмощието на по-силни конкуренти; на множеството архитектурни планове, които биваха последователно изработвани и съответно променяни. Напразно още преди Девети септември разни делегации, излъчени от факултета, се разхождаха из европейски столици и университетски градове, за да гледат „образец“, по чийто юрнек да се построи дългоочакваната сграда на Физико-математическия факултет. Но не би! Създадено бе второто голямо висше учебно заведение — Държавната политехника — за която се построиха множество сгради. Такива бяха построени и за новооткритите институти в столицата и провинцията, но сграда на Физико-математическия факултет все още не се построяваше, а най-голямата му специалност — математическата — продължаваше преселенията си.

И тъй един прекрасен ден Математическият институт бе прогонен и от ректората — той трябваше да се нанесе в новопостроената сграда за Висша партийна школа; дотогава последната се помещаваше в бившия френски колеж и се бе оказало, че тази сграда ѝ е достатъчна, а новата може да се преотстъпи на Физико-математическия факултет. Бяха предприети нови преустройства, за да бъде пригодена тази постройка за нуждите на специалностите химия и физика, които имаха нужда от лаборатории. Докато в ректората само специалността математика разполагаше с 20 аудитории и семинари, а за трите специалности — математика, физика и химия — имаше само 13 аудитории и семинари. А математическата база в ректората бе наследена само от една катедра на Биологическия факултет — тази по ботаника. Но сега ректор на университета бе ботаник — академик Даки Йорданов.

Математическият факултет, в който се обособи Математическият институт на бившия Физико-математически факултет, бе поместен само на половината от петия етаж на новопредоставената сграда. Там той заживя отново шо-годе нормален живот в течение на близо десетина години — защото сега му предстоеше „ново преселение“. Ще се мести в старото здание на бившата Висша партийна школа, която — вече като Академия за социални науки — получи нова сграда в Горна баня, а новопостроената за висша партийна школа сграда бе предоставена на Химическия факултет. Разбира се, и сега преместването е половинчато — в бившия френски колеж. Математическият факултет ще получи главно аудитории, докато кабинетите ще бъдат предимно на IV километър, в новата сграда на Математическия институт на БАН. Но за нашия факултет е предвидено да се строи нова сграда наред с досегашните в Лозенец, така че след това той ще притежава най-последни свои, и то . . . две сгради. Междувременно по повика за интеграция Математическият факултет на университета се сля функционално с Математическия институт на академията в Единен център по математика и механика, така че кабинетите и аудиториите станаха общи; общи ще станат и библиотеките.